

Na osnovu člana 67. stav 1. Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS”, br. 88/17 i 27/18 – dr. zakon),

Ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja donosi

PRAVILNIK

o planu nastave i učenja za peti i šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja i programu nastave i učenja za peti i šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

Član 1.

Ovim pravilnikom utvrđuje se plan nastave i učenja za peti i šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja i program nastave i učenja za peti i šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, koji su odštampani uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni deo.

Član 2.

Plan nastave i učenja i program nastave i učenja iz člana 1. ovog pravilnika, u delu koji se odnosi na plan nastave i učenja i program nastave i učenja za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja, primenjivaće se počev od školske 2019/2020. godine.

Član 3.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o nastavnom planu za drugi ciklus osnovnog obrazovanja i vaspitanja i nastavnom programu za peti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja („Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik”, br. 6/07, 2/10, 7/10 – dr. pravilnik, 3/11, 1/13, 4/13, 11/16, 6/17, 8/17, 9/17 i 12/18), u delu koji se odnosi na nastavni plan i program za peti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja.

Član 4.

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije – Prosvetnom glasniku”, a primenjivaće se počev od školske 2018/2019. godine.

Broj 110-00-598/2017-04

U Beogradu, 16. avgusta 2018. godine

Ministar,

Mladen Šarčević, s.r.

PLAN NASTAVE I UČENJA ZA PETI I ŠESTI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

Red. broj	A. OBAVEZNI PREDMETI	PETI RAZRED		ŠESTI RAZRED	
		ned.	god.	ned.	god.
1.	Srpski jezik i književnost _____ jezik1	5	180	4	144
2.	Srpski kao nematernji jezik 2	3	108	3	108
3.	Strani jezik	2	72	2	72
4.	Likovna kultura	2	72	1	36
5.	Muzička kultura	2	72	1	36
6.	Istorija	1	36	2	72
7.	Geografija	1	36	2	72
8.	Fizika	-	-	2	72
9.	Matematika	4	144	4	144
10.	Biologija	2	72	2	72
11.	Hemija	-	-	-	-
12.	Tehnika i tehnologija	2	72	2	72
13.	Informatika i računarstvo	1	36	1	36

Red. broj	A. OBAVEZNI PREDMETI	PETI RAZRED		ŠESTI RAZRED	
		ned.	god.	ned.	god.
14.	Fizičko i zdravstveno vaspitanje	2	72+543	2	72+543
UKUPNO: A		24-27*	918-1026*	25-28*	954-1062*
Red. broj	B. IZBORNI PROGRAMI	PETI RAZRED		ŠESTI RAZRED	
		ned.	god.	ned.	god.
1	Verska nastava/ Građansko vaspitanje ⁴	1	36	1	36
2.	Drugi strani jezik ⁵	2	72	2	72
3.	Maternji jezik/govor sa elementima nacionalne kulture ⁶	2	72	2	72
UKUPNO: B		3-5*	108-180*	3-5*	108-180*
UKUPNO: A + B		27-30*	1026-1134*	28-31*	1062-1170*

Oblici obrazovno-vaspitanog rada kojima se ostvaruju obavezni predmeti, izborni programi i aktivnosti

Red. broj	OBLIK OBRAZOVNO- VASPITNOG RADA	PETI RAZRED		ŠESTI RAZRED	
		ned.	god.	ned.	god.
1.	Redovna nastava	27-30*	1026-1134*	28-31*	1062-1170*
2.	Slobodne nastavne aktivnosti ⁷	1	36	1	36
3.	Dopunska nastava	1	36	1	36
4.	Dodatna nastava	1	36	1	36

Red. broj	OSTALI OBLICI OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA	PETI RAZRED		ŠESTI RAZRED	
		ned.	god.	ned.	god.
1.	Čas odeljenjskog starešine	1	36	1	36
2.	Vannastavne aktivnosti ⁸	1	36	1	36
3.	Ekskurzija	Do 2 dana godišnje		Do 2 dana godišnje	

1 Naziv jezika nacionalne manjine u školama u kojima se nastava održava na maternjem jeziku nacionalne manjine.

2 Realizuje se u školama u kojima se nastava održava na maternjem jeziku nacionalne manjine.

3 Obavezne fizičke aktivnosti realizuju se u okviru predmeta Fizičko i zdravstveno vaspitanje.

4 Učenik bira jedan od ponuđenih izbornih programa.

5 Učenik bira strani jezik sa liste stranih jezika koju nudi škola u skladu sa svojim kadrovskim mogućnostima i izučava ga do kraja drugog ciklusa.

6 Učenik pripadnik nacionalne manjine koji sluša nastavu na srpskom jeziku može da izabere ovaj program, ali nije u obavezi.

7 Slobodne nastavne aktivnosti škola planira Školskim programom i Godišnjim planom rada. Učenik obavezno bira jednu aktivnost sa liste od tri slobodne nastavne aktivnosti koje škola nudi.

8 Vannastavne aktivnosti mogu da budu: društvene, umetničke, tehničke, humanitarne, kulturne, kao i druge aktivnosti u skladu sa prostornim i ljudskim resursima škole.

* Broj časova za učenike pripadnike nacionalnih manjina

PROGRAM NASTAVE I UČENJA ZA PETI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

1. CILJEVI OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA SU:

- 1) obezbeđivanje dobrobiti i podrška celovitom razvoju učenika;
- 2) obezbeđivanje podsticajnog i bezbednog okruženja za celoviti razvoj učenika, razvijanje nenasilnog ponašanja i uspostavljanje nulte tolerancije prema nasilju;
- 3) sveobuhvatna uključenost učenika u sistem obrazovanja i vaspitanja;
- 4) razvijanje i praktikovanje zdravih životnih stilova, svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, potrebe negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti;
- 5) razvijanje svesti o značaju održivog razvoja, zaštite i očuvanja prirode i životne sredine i ekološke etike, zaštite i dobrobiti životinja;
- 6) kontinuirano unapređivanje kvaliteta procesa i ishoda obrazovanja i vaspitanja zasnovanog na proverenim naučnim saznanjima i obrazovnoj praksi;
- 7) razvijanje kompetencija za snalaženje i aktivno učešće u savremenom društvu koje se menja;
- 8) pun intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni i fizički razvoj svakog učenika, u skladu sa njegovim uzrastom, razvojnim potrebama i interesovanjima;
- 9) razvijanje ključnih kompetencija za celoživotno učenje, razvijanje međupredmetnih kompetencija za potrebe savremene nauke i tehnologije;
- 10) razvoj svesti o sebi, razvoj stvaralačkih sposobnosti, kritičkog mišljenja, motivacije za učenje, sposobnosti za timski rad, sposobnosti samovrednovanja, samoinicijative i izražavanja svog mišljenja;
- 11) osposobljavanje za donošenje valjanih odluka o izboru daljeg obrazovanja i zanimanja, sopstvenog razvoja i budućeg života;
- 12) razvijanje osećanja solidarnosti, razumevanja i konstruktivne saradnje sa drugima i negovanje drugarstva i prijateljstva;
- 13) razvijanje pozitivnih ljudskih vrednosti;
- 14) razvijanje kompetencija za razumevanje i poštovanje prava deteta, ljudskih prava, građanskih sloboda i sposobnosti za život u demokratski uređenom i pravednom društvu;
- 15) razvoj i poštovanje rasne, nacionalne, kulturne, jezičke, verske, rodne, polne i uzrasne ravnopravnosti, razvoj tolerancije i uvažavanje različitosti;
- 16) razvijanje ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svesti i osećanja pripadnosti Republici Srbiji, poštovanje i negovanje srpskog jezika i maternjeg jezika, tradicije i kulture srpskog naroda i nacionalnih manjina, razvijanje interkulturalnosti, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine;
- 17) povećanje efikasnosti upotrebe svih resursa obrazovanja i vaspitanja, završavanje obrazovanja i vaspitanja u predviđenom roku sa minimalnim produžetkom trajanja i smanjenim napuštanjem školovanja;
- 18) povećanje efikasnosti obrazovanja i vaspitanja i unapređivanje obrazovnog nivoa stanovništva Republike Srbije kao države zasnovane na znanju.

2. PROGRAMI ORIJENTISANI NA ISHODE I PROCES UČENJA

Struktura programa svih nastavnih predmeta je koncipirana na isti način. Na početku se nalazi cilj nastave i učenja predmeta za drugi ciklus obrazovanja i vaspitanja. U tabeli koja sledi, u prvoj koloni, definisani su predmetni ishodi za kraj petog razreda, u drugoj koloni date su oblasti i/ili teme, a u trećoj se nalaze predmetni sadržaji. Iza tabele nalaze se ključne reči sadržaja programa i preporuke za ostvarivanja nastave i učenja konkretnog predmeta pod naslovom *Uputstvo za didaktičko-metodičko ostvarivanje programa*.

Programi nastave i učenja zasnovani su na opštim ciljevima i ishodima obrazovanja i vaspitanja i potrebama i mogućnostima učenika petog razreda. Usmereni su na proces i ishode učenja, a ne na same sadržaje koji sada imaju drugačiju funkciju i značaj. Sadržaji više nisu cilj sami po sebi, već su u funkciji ostvarivanja ishoda koji su definisani kao funkcionalno znanje učenika tako da pokazuju šta će učenik biti u stanju da učini, preduzme, izvede, obavi zahvaljujući znanjima, stavovima i veštinama koje je gradio i razvijao tokom jedne godine učenja konkretnog nastavnog predmeta. Ovako koncipirani programi podrazumevaju da ostvarenost ishoda vodi ka razvijanju kompetencija, i to kako opštih i specifičnih predmetnih, tako i ključnih, kao i međupredmetnih.

Pregledom ishoda koji su dati u okviru pojedinih programa nastave i učenja može se videti kako se postavljaju temelji razvoja ključnih i opštih međupredmetnih kompetencija koje želimo da naši učenici imaju na kraju osnovnog obrazovanja. Na putu ostvarivanja cilja i ishoda ključna je uloga nastavnika koji dobija značajan prostor za slobodu izbora i povezivanje sadržaja; metoda, postupaka i tehnika nastave i učenja i aktivnosti učenika. Orijentacija na proces učenja i ishode stara se ne samo o rezultatima, već i načinu na koji se uči, odnosno kako se gradi i povezuje znanje u smislene celine, kako se razvija mreža pojmova i povezuje znanje sa praktičnom primenom.

Programi nastave i učenja namenjeni su, pre svega, nastavnicima koji neposredno rade sa učenicima, ali i onima koji na posredan način uzimaju učešće u obrazovanju i vaspitanju. Zato treba imati u vidu da terminologija, koja je korišćena u programima nastave i učenja, nije namenjena učenicima i treba je prilikom definisanja konkretnih nastavnih jedinica, bilo za neposredan rad sa učenicima, bilo za potrebe udžbeničkih i didaktičkih materijala, prilagoditi uzrastu učenika. Programi nastave i učenja su nastavnicima polazna osnova i pedagoško polazište za razvijanje obrazovno-vaspitne prakse: za planiranje godišnjih i operativnih planova, neposrednu pripremu za rad kao i okvir za preispitivanje prakse razvijanja planova, ostvarivanja i praćenja i vrednovanja nastave i učenja kroz sopstvena promišljanja, razgovor sa kolegama itd.

Obrazovno-vaspitna praksa je složena, promenljiva i ne može se do kraja i detaljno unapred predvideti. Ona se odvija kroz dinamičnu spregu međusobnih odnosa i različitih aktivnosti u socijalnom i fizičkom okruženju, u jedinstvenom kontekstu konkretnog odeljenja, konkretne škole i konkretne lokalne zajednice. Zato, umesto izraza realizovati program, bolje je reći da se na osnovu datih programa planira i ostvaruje nastava i učenje koje odgovara konkretnim potrebama odeljenja.

3. OBAVEZNI PREDMETI

MATERNJI JEZICI SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE BOSANSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Naziv predmeta	BOSANSKI JEZIK SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE	
Cilj	Cilj učenja <i>bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture</i> je sticanje znanja o osobenostima bosanskoga jezika, književnosti i kulture Bošnjaka, kao i razvijanje sposobnosti i vještine upotrebe jezika u različitim životnim, svakodnevnim komunikacijskim situacijama, te razvijanje svijesti o sopstvenom nacionalnom identitetu, vrednovanju vlastitog kulturnog stvaralaštva i stvaralaštva drugih naroda.	
Razred	Peti	
Godišnji fond časova	72 časa	
ISHODI	OBLAST / TEMA	SADRŽAJI
Po završenoj temi / oblasti učenik će biti u stanju da:		
– određuje književni rod i književnu vrstu;		LIRIKA
– uočava obilježja lirske narodne pjesme;		Književni termini i pojmovi
– razlikuje epsku od lirske pjesme;		Pojam narodne književnosti. Vrste autorske i narodne lirske pjesme: ljubavne pjesme, uspavanke, sevdalinke, opisne (deskriptivne) pjesme.
– upoznaje se s usmenom književnom i historijskom baštinom;		Vrste strofe prema broju stihova u lirskoj pjesmi: distih, katren.
– razvija svijest o kulturnim i historijskim činjenicama opjevanim u usmenim; epskim i lirskim pjesmama		Pojam i vrste rime.
– uočava lirske slike, motive i stalna izražajna sredstava u narodnoj književnosti;	KNJIŽEVNOST	Odluke lirske poezije: opisivanje, pejzaž.
– prepoznaje osnovna; osjećanja izražena u pjesmi		Pjesnik i lirski subjekt.
– analizira elemente; kompozicije lirske pjesme (strofa, stih); epskog djela u stihu i u prozi (dijelovi fabule – poglavlje, epizoda; stih); dramskog djela (čin, scena, pojava);		Stilske figure: epitet, simbol, metafora, personifikacija, hiperbola.
– otkriva lirske slike, motive, poentu pjesme, stilsko-izražajna sredstva u poeziji;		Lektira
– uočava likove i motive u bajci;		1. <i>Đevojka je ružu brala</i> , narodna lirska pjesma 2. <i>Po Taslidži pala magla</i> , sevdalinka 3. <i>Bulbul mi pjeva</i> , sevdalinka 4. <i>Spavaj sine</i> , narodna uspavanka 5. <i>Prvi snijeg</i> , Osman Đikić 6. <i>Svici</i> , Kasim Deraković 7. <i>Kuću kućom čine djeca</i> , Muhidin Šarić 8. <i>Da ja mogu drvo biti</i> , Oton Župančić 9. <i>Šašava pesma</i> , Miroslav Antić 10. <i>Otac s kišobranom</i> , Ismet Bekrić 11. <i>Himna cvijeta</i> , Halil Džubran
		EPIKA
		Književni termini i pojmovi
		Vrste epskih djela u stihu i prozi: narodna epska pjesma, narodna bajka, narodna basna, šaljiva

- samostalno analizira basnu, njen preneseni smisao i pouke;
- razlikuje pojmove: pjesnik, lirski subjekt, pripovjedač i pisac;
- razlikuje oblike kazivanja;
- određuje temu i ideju književnog djela;
- uočava glavne i sporedne motive;
- uočava osobine likova;
- analizira likove koristeći se navodima iz teksta;
- uspoređuje književna djela sa djelima koje obrađuje na času srpskog jezika;
- upozna se sa kulturno-historijskim naslijeđem Bošnjaka;
- upozna se sa značajnim ličnostima iz historije Bošnjaka;
- prepozna elemente tradicije u književnim djelima i svakodnevnom životu;
- upozna se sa životom i običajima Bošnjaka;
- razlikuje riječi kao leksikološke jedinice;
- razlikuje promjenjive od nepromjenjivih riječi;
- razlikuje imenske riječi prema vrsti i značenju;
- razlikuje kategorije roda, broja, padeža u vezi sa imenskim riječima;
- prepozna padeže u njihovim osnovnim značenjskim ulogama;
- zna pronaći padež u rečenici, pravilno upotrijebiti padežni oblik u pisanju;
- razlikuje kategorije lica, roda, broja u vezi sa glagolima;
- prepozna glagolske oblike u svom osnovnom značenju;
- razlikuje glavne i zavisne rečenične članove (u tipičnim primjerima);
- dosljedno primjenjuje pravopisnu normu u upotrebi velikog slova, sastavljenog i

narodna priča, narodne umotvorine, pripovijetka, novela, autorska bajka, roman.

Vrsta stiha prema broju slogova: deseterac.

Stilske figure: hiperbola, onomatopeja, metafora. Pisac i pripovjedač.

Oblici kazivanja: opisivanje, lirski opis, retrospekcija, pripovijedanje u prvom i trećem licu, dijalog.

Fabula, epizode i poglavlja (glave).

Lektira

1. *Mujo Hrnjica ženi brata Halila*, narodna epska pjesma
2. *Đerzelez Alija i vila*, narodna epska pjesma
3. *Tale Ličanin odlazi u Liku*, narodna epska pjesma
4. *Bajka o prstenu*, narodna bajka
5. Narodne basne, izbor
6. *Putnik i gostioničar*, šaljiva narodna priča
7. Izbor kratkih narodnih umotvorina
8. *Vodeni cvjetovi*, Ahmet Hromadžić
9. *Majka*, Zija Dizdarević
10. *Hrt*, Čamil Sijarić
11. *Sijelo mudraca*, Nedžad Ibrišimović
12. *Niko i ništa*, Alija Isaković
13. *Tri lica moga oca*, Rizo Džafić
14. *Veliki pljusak*, Hasan Kikić
15. *Majstorije*, Advan Hozić
16. *Pet zrelih krušaka*, Vilijam Sarojan
17. *Roman o novčiću*, Kemal Mahmutefendić (odlomak)
18. *Ulica divljih kestenova*, Danilo Kiš
19. *Vučja gora*, Safet Sijarić (odlomak)
20. *Hobit*, Dž.R.R. Tolkin (odlomak)
21. *Brod na vidiku*, Alija Dubočanin (izbor)
22. *Dug zavičaju*, Zaim Azemović

DRAMA I FILM

Književni termini i pojmovi

Osnovne odlike drame.

Dramske vrste, skeč, dokumentarni film.

Lektira

1. *Dok se dvoje svađaju, treći se koristi*, Abdulah Sidran
2. *Đaci pješaci*, Vefik Hadžisalihović

NACIONALNA KULTURA

Značajni bošnjački kulturno-historijski spomenici (osvrst na spomenike koji su učenicima poznati).

Značajne ličnosti iz historije Bošnjaka (osvrst na i na historijske događaje koji su učenicima poznati).

Život i običaji Bošnjaka.

Elementi tradicije u književnim djelima.

Geografski položaj nekadašnjeg Novopazarskog sandžaka.

rastavljenog pisanja riječi, upravnog govora;

- govori jasno poštujući književnojezičku normu;
- tečno i jasno čita književne i neumjetničke tekstove;
- koristi različite oblike kazivanja; deskripciju (portret i pejzaž), pripovijedanje u 1. i 3. licu, dijalog;
- sastavlja govoreni ili pisani tekst o doživljaju književnog djela i na teme iz svakodnevnog života i svijeta mašte izdvajajući glavne ideje i prateći njihov razvoj;
- pronalazi eksplicitno i implicitno sadržane informacije u jednostavnijem književnom i neknjiževnom tekstu;
- zna da razlikuje film od pozorišne predstave; radio od TV emisije.

Gramatika
(morfologija, sintaksa)

JEZIK

Pravopis

Vrste riječi: promjenjive (imenice, zamjenice, pridjevi, brojevi, glagoli) i nepromjenjive (prilozi, prijedlozi, uzvici, veznici i riječce). **(Usporedba sa nastavnim sadržajima srpskoga jezika i baziranje na razlikama.)**

Promjenjive vrste riječi (značenje i vrste), padeži, deklinacija i konjugacija. **(Usporedba sa nastavnim sadržajima srpskoga jezika i baziranje na razlikama.)**

Glagolski oblici – osnovno značenje i tvorba: infinitiv i infinitivna osnova; prezent i prezentska osnova, pomoćni glagoli u prezentu (naglašeni i nenaglašeni oblici), radni glagolski pridjev, perfekt, futur I. **(Usporedba sa nastavnim sadržajima srpskoga jezika i baziranje na razlikama.)**

Nepromjenjive riječi: prilozi, prijedlozi, uzvici, veznici i riječce. **(Usporedba sa nastavnim sadržajima srpskoga jezika i baziranje na razlikama.)**

Rečenica – prosta i složena. Glavni rečenični članovi: subjekt i predikat (glagolski i imenski). Zavisni rečenični članovi: pravi i nepravi objekt; adverbijalne odredbe za mjesto, vrijeme, uzrok, način i količinu; atribut i apozicija. **(Usporedba sa nastavnim sadržajima srpskoga jezika i baziranje na razlikama.)**

Veliko slovo u pisanju višečlanih geografskih naziva, u nazivima institucija, preduzeća, ustanova, organizacija.

Pisanje riječce *ne* uz glagole, imenice i pridjeve; pisanje riječce *li*.

Alternacija *-je / -ije*.

Ortoepija	Izgovaranje glasova Č i Ć. Izgovaranje glasova Dž i Đ. Izgovaranje glasa H. Glasno čitanje različitih vrsta tekstova. Intonacija i pauze vezane za interpunkcijske znake.
JEZIČKA KULTURA	Prepričavanje, pričanje, opisivanje (opisivanje portreta i pejzaža). Razvijanje kulture slušanja različitih tekstova ili usmenog izlaganja.
MEDIJSKA KULTURA	Izražajno čitanje, glasno čitanje, čitanje po ulogama, čitanje sa zadatkom. Film i pozorište. Radio i TV emisije.

Ključni pojmovi sadržaja: književne vrste, stilska izražajna sredstva, nacionalna kultura, čitanje, vrste riječi.

UPUTSTVO ZA METODIČKO-DIDAKTIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

U procesu nastave *Bosanskog jezika sa elementima nacionalne kulture* treba uvažiti osnovnu pedagošku pretpostavku da je učenik u centru obrazovno radne kreacije, pa stoga nastavnik mora upoznati i uvažavati intelektualno-mentalne i psihološke sposobnosti učenika, kako bi pronašao didaktičku formulu koja će garantirati da će učenici moći savladati nove sadržaje.

U procesu nastave i učenja treba na zanimljiv način prezentirati pažljivo odabrane jezičko-literarne vrijednosti koje će učenici bez teškoća usvojiti, jer će im biti potrebne za dalje školovanje, bogaćenje opće kulture i znanja o životu.

Pored općih metoda, u savremenoj nastavi jezika i književnosti treba primijeniti i:

- metodu čitanja i rada na tekstu
- metodu razgovora – dijalošku metodu
- metodu izlaganja i objašnjavanja (monološku metodu)
- metodu praktičnog rada – naučno-istraživačku metodu iz oblasti jezika, dijalektologije, uočavanje prozodijskih osobina lokalnoga govora, sakupljanja raznih oblika usmene književnosti, rad na sredstvima medijske tehnologije.

Potrebno je primijeniti različite oblike rada kao što su: rad sa pojedincima – diferencirani rad, rad u parovima, rad u grupama, rad sa cijelim odjeljenjem – učenje kroz različite vrste igara, kao što su kvizovi, recitali, imitacije, skečevi i slično, kako bi se ponavljanjem i uvježbavanjem došlo do ciljanih rezultata.

Nastava bosanskoga jezika sa elementima nacionalne kulture daje temeljna znanja iz jezika, književnosti i nacionalne kulture.

Kod učenika treba probuditi interesovanje da čitaju, zapisuju, prikupljaju i sistematizuju leksiku svoga maternjeg jezika, da upoznaju, prihvate i afirmiraju osobenosti svoje kulture, običaja i načina života.

Nastava je koncipirana na upoznavanju, njegovanju i afirmiranju kulture Bošnjaka, ovladavanju bosanskim standardnim jezikom u usmenom i pismenom izražavanju, njegovanju i bogaćenju jezičkoga i stilskoga izraza, bogaćenju rječnika, upoznavanju učenika sa bogatom riznicom narodnoga stvaralaštva Bošnjaka, sticanju znanja iz historije i tradicije Bošnjaka.

I. PLANIRANJE NASTAVE UČENJA

Plan i program nastave i učenja orijentiran je na ishode. Učenje i poučavanje će, umjesto na sadržaje, biti usmjereno na ishode učenja koji upućuju na to koja će znanja i vještine učenik usvojiti na kraju školske godine. Zato će u središtu nastavnoga procesa biti učenik, a ne nastavni sadržaji. Nastavnici će samostalno, ali i u dogovoru s učenicima, na temelju predloženih kriterija, načela, smjernica i preporuka, te svoga iskustva, analiza i procjene odabirati kako će i pomoću kojih tekstova i izvora njihovi učenici ostvariti ishode učenja. Učenici će istraživati i otkrivati koristeći prethodno usvojena znanja i iskustva. To omogućava individualizaciju nastave koja će tako biti učinkovitija i zanimljivija. Savremeni odgojno-obrazovni proces prepoznatljiv je po usmjerenosti na učenika. Pomoću ishoda učenja prilikom planiranja i programiranja aktivnosti poučavanja i učenja moguće je ostvariti takav pristup. Prednosti primjene ishoda učenja u osnovnom obrazovanju su brojne, vrednujemo ih u

odnosu na to šta pružaju učenicima i nastavnicima. Učenicima pomažu da shvate šta je to što se od njih očekuje, doprinose racionalizaciji nastave i učenja i omogućavaju (samo)praćenje napredovanja. Daju im konkretnu predstavu o tome šta treba znati na kraju realizacije određene teme, cjeline, predmeta, razreda, pa i na kraju osnovne škole. Ishodi učenja mogu olakšati i pripreme učenika za pisane i usmene provjere. Predstavljaju osnov za izbor nastavnih sadržaja, što nastavniku daje slobodu da u nastavi koristi različite izvore i da učenike upućuje na to da tragaju za novim izvorima saznanja. Precizno definirani ishodi učenja omogućavaju i lakši izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka, čime se olakšava didaktičko-metodičko kreiranje procesa poučavanja i učenja. Osim toga što ishodi učenja impliciraju aktivnosti učenika u nastavi i učenju, njihovom primjenom mogu se diferencirati zadaci za vrednovanje učeničkog izraza.

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

KNJIŽEVNOST

Što se tiče književnih tekstova, u petome razredu čitaju se lirske pjesme (pejzažne, ljubavne, sevdalinke), basne, bajke, šaljive narodne priče, igrokazi, odlomci iz romana.

Književni tekstovi su razvrstani po književnim rodovima – lirika, epika i drama. Izbor djela je zasnovan na principu prilagođenosti uzrastu.

Pri realizaciji programa nastavnik treba da uspostavi korelaciju sa drugim nastavnim predmetima.

JEZIK I JEZIČKA KULTURA

Sadržaji iz jezika uglavnom su bazirani na usporedbi sa jezičnim sadržajima koji se obrađuju na časovima srpskoga jezika. Akcent je stavljen na razlikama u jezičnoj i pravopisnoj normi. Kroz nastavne sadržaje učenici ovladavaju standardnim bosanskim jezikom.

MEDIJSKA KULTURA

Sa pojedinim elementima medijske pismenosti učenici su već upoznati kroz nastavu srpskoga jezika. Potrebno je napraviti korelaciju da bi proširili znanja o pojmu dječijeg časopisa, radija, televizije i filma. Kroz ove pojmove učenici se postepeno uvode u svijet medijske umjetnosti.

NACIONALNA KULTURA

Učenici se upoznaju sa nacionalnom kulturom kroz sadržaje iz književnosti, jezika i jezičke kulture, kao i kroz neke izdvojene sadržaje koji su usko povezani sa tradicijom i historijom Bošnjaka.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Plan i program nastave i učenja za predmet *Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture* za peti razred osnovne škole koncipiran je tako da svaka nastavna tema i sadržaji koji se nalaze u okviru nje budu usmjereni na ishode koje bi učenik trebalo usvojiti. Početna procjena nivoa znanja i dosadašnjeg napredovanja učenika vrši se uz pomoć inicijalnog testiranja, a svaka naredna procjena bit će zasnovana na stalnom praćenju i bilježenju aktivnosti i učeničkog napredovanja. Formativno vrednovanje predstavlja savremenu metodu procjene kvaliteta znanja koje je usvojeno tokom jednog perioda nastavnoga procesa. Njegov rezultat daje povratnu informaciju i učeniku i nastavniku o tome koji dio gradiva je dobro naučen, a na kojem treba još raditi i koja metoda u nastavnome procesu je efikasna, a koju treba mijenjati. Ovakav vid vrednovanja predstavlja polaznu osnovu za koncipiranje dugoročnog planiranja nastave. Na osnovu formativnog vrednovanja, na kraju određene nastavne cjeline ili nastavnoga ciklusa, vrši se sumativno vrednovanje iskazano brojčanom ocjenom. Sumativno vrednovanje predstavlja procjenu ishoda učenja i pruža nam informacije o kvalitetu učenikovog znanja u toku i na kraju nastavnoga procesa.

4. UPUTSTVO ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA PREPORUČENE VRSTE AKTIVNOSTI I NAČINI OSTVARIVANJA PROGRAMA

Preporučene vrste aktivnosti u obrazovno-vaspitnom radu date su u programima za svaki obavezni predmet i izborni program u delu *Uputstvo za ostvarivanje programa*

5. PREPORUKE ZA PRIPREMU INDIVIDUALNOG OBRAZOVNOG PLANA ZA UČENIKE KOJIMA JE POTREBNA DODATNA OBRAZOVNA PODRŠKA

5.1. Individualni obrazovni plan za socijalno uskraćene učenike i učenike sa smetnjama u razvoju i invaliditetom

Individualni obrazovni plan se priprema za učenike kojima je usled socijalne uskraćenosti, smetnji u razvoju, invaliditeta, kasnijeg uključivanja u školovanje, nedovoljnog poznavanja jezika i drugih razloga potrebna dodatna obrazovna podrška. Cilj individualnog obrazovnog plana jeste postizanje optimalnog uključivanja takvih učenika u redovan obrazovno-vaspitni rad i njihovo osamostaljivanje u vršnjačkom kolektivu. Za svakog učenika pojedinačno, prema njegovim specifičnim potrebama i mogućnostima, priprema se prilagođen način obrazovanja koji obuhvata individualni obrazovni plan, program i način rada koji sadrže: 1) dnevni raspored aktivnosti časova nastave u odeljenju; 2) dnevni raspored rada sa licem koje pruža dodatnu podršku i učestalost te podrške; 3) ciljeve obrazovno-vaspitnog rada; 4) posebne standarde postignuća i prilagođene standarde za pojedine ili sve predmete sa obrazloženjem za odstupanje; 5) program po predmetima, u kome je precizirano koji sadržaji se obrađuju u odeljenju, a koji u radu sa dodatnom podrškom; 6) individualizovan način rada nastavnika, izbor adekvatnih metoda i tehnika obrazovno-vaspitnog rada. Individualni obrazovni plan donosi pedagoški kolegijum na predlog stručnog tima za inkluzivno obrazovanje. Tim za inkluzivno obrazovanje čine odeljenjski starešina i predmetni nastavnici, stručni saradnik škole, roditelj/staratelj, a po potrebi pedagoški asistent i stručnjak van škole, na predlog roditelja/staratelja. Roditelj/staratelj daje saglasnost za sprovođenje individualnog obrazovnog plana. Nastavnik pri planiranju svog rada u odeljenju usklađuje svoj plan sa individualnim obrazovnim planom učenika. Sprovođenje individualnih obrazovnih planova prati prosvetni savetnik.

5.2. Individualni obrazovni plan za učenike sa izuzetnim sposobnostima

Za učenike sa izuzetnim sposobnostima, škola obezbeđuje izradu, donošenje i ostvarivanje individualnog obrazovnog plana kojim se vrši proširivanje i produbljivanje sadržaja obrazovno-vaspitnog rada. Individualni obrazovni plan je poseban akt, koji ima za cilj optimalni razvoj učenika i ostvarivanje ishoda obrazovanja i vaspitanja, u skladu sa propisanim ciljevima i principima, odnosno zadovoljavanja obrazovno-vaspitnih potreba učenika. Individualni obrazovni plan uključuje: 1) pedagoški profil učenika, u kom su opisane njegove jake strane i potrebe za podrškom; 2) plan individualizovanog načina rada, kojim se predlažu određeni vidovi prilagođavanja nastave (prostora i uslova, metoda rada, materijala i učila) specifičnim potrebama učenika i 3) plan aktivnosti, kojim se predviđeni oblici dodatne podrške operacionalizuju u niz konkretnih zadataka i koraka, i specifikuje raspored, trajanje, realizatori i ishodi svake aktivnosti.

Individualni obrazovni plan donosi pedagoški kolegijum na predlog tima za inkluzivno obrazovanje, odnosno tima za pružanje dodatne podrške učeniku. Tim za pružanje dodatne podrške čine: nastavnik predmetne nastave, stručni saradnik škole, roditelj/staratelj, a po potrebi i stručnjak van škole, na predlog roditelja/staratelja. Roditelj/staratelj daje saglasnost za sprovođenje individualnog obrazovnog plana. Nastavnik pri planiranju svog rada u odeljenju usklađuje svoj plan sa individualnim obrazovnim planom učenika, uključujući mere i aktivnosti predviđene individualnim obrazovnim planom. On se ostvaruje dominantno u okviru zajedničkih aktivnosti u odeljenju a u skladu sa potrebama učenika, na osnovu odluke tima za pružanje dodatne podrške učeniku, delom može da se ostvaruje i van odeljenja.

Sprovođenje individualnih obrazovnih planova prati prosvetni savetnik.

6. NAČIN PRILAGOĐAVANJA PROGRAMA

6.1. Način prilagođavanja programa predmeta od značaja za nacionalnu manjinu

U nastavi predmeta od značaja za nacionalnu manjinu (istorija, muzička kultura i likovna kultura) izučavaju se dodatni sadržaji koji se odnose na istorijsko i umetničko nasleđe određene manjine. Od nastavnika se očekuje da, u okvirima definisanog godišnjeg fonda časova, obrade i dodatne sadržaje,

obezbeđujući ostvarivanje cilja predmeta, standarda postignuća učenika i definisanih ishoda. Da bi se ovo postiglo veoma je važno planirati i realizovati nastavu na taj način da se sadržaji iz kulturno-istorijske baštine jedne manjine ne posmatraju i obrađuju izolovano, već da se povezuju i integrišu sa ostalim sadržajima programa koristeći svaku priliku da se desi učenje koje će kod učenika jačati njihov osećaj pripadnosti određenoj nacionalnoj manjini.

6.2. Način prilagođavanja programa za dvojezično obrazovanje

Škola, u skladu sa neophodnim uslovima za rad u dvojezičnoj nastavi i kvalifikovanim stručnim kadrom, određuje predmete, fond časova koji će se realizovati na stranom jeziku kao i način ostvarivanja nastave koja se odvija na stranom jeziku.

7. DRUGA PITANJA OD ZNAČAJA ZA OSTVARIVANJE PROGRAMA NASTAVE I UČENJA

7.1. Uputstvo za ostvarivanje slobodnih nastavnih aktivnosti

Slobodne nastavne aktivnosti škola planira Školskim programom i Godišnjim planom rada. One mogu biti iz prirodnih ili društvenih nauka, umetnosti i kulture, tehnike, kao i drugih oblasti u skladu sa interesovanjima učenika, prostornim i ljudskim resursima. Škola je u obavezi da učenicima ponudi listu od tri slobodne nastavne aktivnosti, a učenik obavezno bira jednu od njih i pohađa tokom cele školske godine. Slobodne nastavne aktivnosti realizuju se po programu koji priprema škola ili po programima koji su prethodno doneti kao izborni (npr. Svakodnevni život u prošlosti, Crtanje, slikanje, vajanje, Čuvari prirode, Hor i orkestar, Šah i sl.). Svrha ovih aktivnosti je osnaživanje učenika da prepoznaju svoja interesovanja i sposobnosti koje su važne za profesionalni razvoj i donošenje odluka za nastavak školovanja i zato učenici mogu svake godine birati različite slobodne nastavne aktivnosti. Nastavu treba tako organizovati da učenici imaju što više mogućnosti za aktivno učešće, za interakciju sa drugim učenicima, korišćenje različitih izvora informacija i savremenih tehnologija.

7.2. Uputstvo za ostvarivanje vannastavnih aktivnosti

Škola je u obavezi da svojim Školskim programom i Godišnjim planom rada predvidi različite programe vannastavnih aktivnosti u skladu sa interesovanjima učenika, resursima i prostornim mogućnostima. Pored organizacije izleta, ekskurzije, poseta izložbama i saradnje sa lokalnom samoupravom, učenicima treba ponuditi veći broj društvenih, tehničkih, humanitarnih, sportskih i kulturnih aktivnosti. Nastavnici, odeljenske starešine i stručni saradnici kroz svoj neposredni rad sa učenicima upoznaju ih sa ponudom vannastavnih aktivnosti, njihovim sadržajem, načinom rada i svrhom. Takođe, potrebno je da i roditelji budu upoznati sa ponudom škole i motivisani da njihova deca izaberu one aktivnosti koje im najviše odgovaraju.

Plan i program vannastavnih aktivnosti škola sama priprema u skladu sa iskazanim interesovanjima učenika i svojim mogućnostima. Izbor načina rada treba da bude u funkciji podsticanja aktivnog učešća učenika i njihove samostalnosti. Neke aktivnosti mogu biti tako organizovane da ih zajednički vode dva i više nastavnika (na primer: drama, pokret, muzika).

Učešće učenika u društvenim, tehničkim, humanitarnim, sportskim i kulturnim aktivnostima doprinosi mnogim važnim ishodima obrazovanja i vaspitanja, kao što su:

- zadovoljenje različitih obrazovnih potreba i interesovanja učenika;
- prepoznavanje profesionalnih sposobnosti i interesovanja, upoznavanje sa svetom rada;
- nadogradnja ishoda koji se ostvaruju u okviru redovne nastave i doprinose razvoju međupredmetnih ishoda;
- unapređivanje različitih sposobnosti (intelektualne, fizičke, kreativne, radne...);
- jačanje kapaciteta učenika za razlikovanje bezbednog od nebezbednog ponašanja i zaštitu od rizičnog ponašanja;
- podsticanje humanog i odgovornog odnosa prema sebi, drugima i okruženju, jačanje osetljivosti za one kojima je potrebna pomoć (npr. stari i bolesni);
- unapređivanje različitih vrsta pismenosti (jezičke, medijske, kulturne, naučne...);
- kultivisanje korišćenja slobodnog vremena;
- podsticanje interkulturalnog dijaloga;
- razumevanje koncepta inkluzije i jačanje osetljivosti za različitost;
- jačanje generacijskih veza između učenika različitih odeljenja bez kompetitivnosti;
- relaksacija, rasterećenje napetosti učenika, samoiskazivanje;
- jačanje veze sa lokalnom zajednicom;
- razvoj osećanja pripadnosti svojoj školskoj zajednici;

- podsticanje samostalnosti, proaktivnosti i preduzimljivost;
- priprema za rešavanje različitih životnih situacija;
- promocija škole i njenog identiteta.
- Škola treba da nastoji da rezultati rada učenika u okviru vannastavnih aktivnosti postanu vidljivi kako u okviru škole tako i šire kao što su organizovanje predstava, izložbi, bazara, objavljivanje na sajtu, smotre stvaralaštva, sportski susreti i dr.

HOR

Svaka osnovna škola je obavezna da organizuje rad horova.

Horovi mogu biti organizovani kao: hor mlađih razreda, hor starijih razreda ili hor na nivou škole, od 1. do 8. razreda. Pevanje u horu ima svoj obrazovni i vaspitni cilj.

Obrazovni cilj obuhvata razvijanje sluha i ritma, širenje glasovnih mogućnosti i učvršćivanje intonacije, sposobnost za fino nijansiranje i izražajno pevanje primenom elemenata muzičke izražajnosti (tempo, dinamika...), upoznavanje stranih jezika, literarnih tekstova, što sve vodi ka razvijanju estetskih kriterijuma.

Vaspitni cilj obuhvata razvijanje osećanja pripadnosti kolektivu – timski rad, razvijanje tolerancije, discipline, poštovanja različitosti i pravila ponašanja, razvijanje odgovornosti, sticanje samopouzdanja, savladavanje treme i pružanje pomoći u smislu vršnjačkog učenja i saradnje.

Značajan je uticaj muzike na zdravlje (psihološki, sociološki, emocionalni razvoj), tako da i pevanje u horu značajno doprinosi smanjenju stresa, agresivnosti i poboljšanju zdravlja uopšte.

Repertoar školskih horova obuhvata odgovarajuća dela domaćih i stranih autora raznih epoha, kao i narodne, prigodne, pesme savremenih dečijih kompozitora i kompozicije sa festivala dečijeg stvaralaštva. U toku školske godine potrebno je sa horom izvesti najmanje deset dvoglasnih i troglasnih kompozicija, a cappella ili uz instrumentalnu pratnju. Pri izboru pesama nastavnik treba da počne od uzrasta učenika, procene glasovnih mogućnosti, i primerenog literalnog sadržaja.

Nastavnik formira hor na osnovu provere sluha i pevačkih sposobnosti učenika, dikcije i osećaja za ritam, nakon čega sledi klasifikovanje pevača po glasovima.

Horske probe se izvode odvojeno po glasovima i zajedno. Program rada sa horom treba da sadrži prigodne kompozicije, kao i dela ozbiljnije umetničke vrednosti, u zavisnosti od mogućnosti ansambla.

Sadržaj rada:

1. odabir i razvrstavanje glasova;
2. vežbe disanja, dikcije i intonacije;
3. horsko raspevanje i tehničke vežbe;
4. intonativne vežbe i rešavanje pojedinih problema iz horske partiture (intervalski, harmonski, stilski);
5. muzička i psihološka obrada kompozicije;
6. uvežbavanje horskih deonica pojedinačno i zajedno;
7. ostvarivanje programa i nastupa prema Školskom i Godišnjem programu rada škole.

Na časovima hora, nastavnik treba da ukaže na građu i važnost mehanizma koji učestvuju u formiranju tona u okviru pevačkog aparata. Disanje, dikcija i artikulacija predstavljaju osnovu vokalne tehnike pa tako vežbe disanja i raspevanja moraju biti stalno zastupljene. Uslov pravilnog disanja i pravilno držanje tela. Preporučuje se kombinovano disanje, nos i usta istovremeno, i to trbušno, dijafragmatično disanje. Pevač na slušaoca deluje i tonom i rečju. U tom smislu nastavnik treba da insistira na dobroj dikciji koja podrazumeva jasan i razgovetan izgovor teksta, odnosno samoglasnika i suglasnika, ali i na pravilnom akcentovanju reči. Preporučljivo je pevanje vokala na istoj tonskoj visini, uz minimalno pokretanje vilice u cilju izjednačavanja vokala, a u cilju dobijanja ujednačene horske boje.

Kod obrade nove pesme ili kompozicije prvo se pristupa detaljnoj analiza teksta. Ukoliko je tekst na stranom jeziku, učenici moraju naučiti pravilno da čitaju tekst, izgovaraju nove, nepoznate glasove koji ne postoje u maternjem jeziku i upoznaju se sa značenjem teksta. U okviru analize teksta važno je obratiti pažnju i na akcentovanje reči i slogova u zavisnosti od dela takta u kome se nalaze i melodijskog toka. Sledi analiza notnog teksta i usvajanje melodije u fragmentima. Ova faza pripreme zahteva odvojene probe po glasovima. Na zajedničkoj probi hora, nakon usvajanja pesme/kompozicije u celini treba obratiti pažnju na dinamiku i agogiku.

Obradene kompozicije izvoditi na redovnim školskim aktivnostima (Dan škole, Svečana poslava povodom obeležavanja školske slave Svetog Save, Godišnji koncert...), kulturnim manifestacijama u školi i van nje, kao i na festivalima i takmičenjima horova, kako u zemlji, tako i van nje.

Preporučene kompozicije za rad horova

Himne:

- Državna himna
- Himna Svetom Savi
- Himna škole

– Kanoni:

- Nepoznat autor, *Dona nobis pacem*
- Luidi Kerubini, *Na času pevanja*
- Wolfgang Amadeus Mocart, *Noć je mirna*
- J. G. Ferari, *Kukavica*
- Jozef Hajdn, *Mir je svuda*
- Vojislav Ilić, *Sine musica*

– Pesme domaćih autora:

- Konstantin Babić, *Balada o dva akrepa*
 - Isidor Bajić, *Srpski zvuci*
 - Zlatan Vauda, *Mravi*
 - Zlatan Vauda, *Pahuljice*
 - Slavko Gajić, *Tužnamuha*
 - Dejan Despić, *Kiša*
 - Dejan Despić, *Oglasi*
 - Dejan Despić, *Smejalice*
 - Vladimir Đorđević, *Veće vrana*
 - Vojislav Ilić, *Vodenica*
 - Davorin Jenko, *Bože pravde*
 - Davorin Jenko, *pesme iz Đida*
 - Petar Konjović, *Vragolan*
 - Josif Marinković, *Ljubimče proleća*
 - Miloje Milojević, *Vetar*
 - Miloje Milojević, *Mladost*
 - Miloje Milojević, *Muha i komarac*
 - Stevan Stojanović Mokranjac, *Druga rukovet*
 - Stevan Stojanović Mokranjac, *Deseta rukovet*
 - Stevan Stojanović Mokranjac, *Jedanaesta rukovet*
 - Stevan Stojanović Mokranjac, *Na ranilu*
 - Stevan Stojanović Mokranjac, *Al' je lep ovaj svet*
 - Stevan Stojanović Mokranjac, *Pazar živine*
 - Stevan Stojanović Mokranjac, *Slavska*
 - Stevan Stojanović Mokranjac, *Tebepojem*
 - Stevan Stojanović Mokranjac, *Himna Vuku*
 - Vojislav Simić, *Pošla mi moma na voda*
 - Todor Skalovski, *Makedonska humoreska*
 - Marko Tajčević, *Dodolske pesme*
 - Marko Tajčević, *Prva svita iz Srbije*
 - Šistek-Babić, *Oj, Srbijo*
 - Miodrag Govedarica, *Suguba jektenij*
- ### – Strani kompozitori:
- Autor nepoznat, *La Violetta*
 - Palestrina, *Benedictus*
 - Orlando di Laso, *Eho*
 - Luka Marencio, *Ad una fresca riva*

- Đovani da Nola, *Chi la gagliarda*
- Palestrina, *Vigilate*
- Karl Marija fon Veber, *Jeka*
- Wolfgang Amadeus Mocart, *Uspavanka*
- Bedžih Smetana, *Doletele laste*
- Franc Supe, *Proba za koncert*
- Johanes Brams, *Uspavanka*
- Frederik Šopen, *Želja*
- Frederik Šubert, *Pastrmka*
- Gambar Gusejnli, *Moji pilići*
- Georgi Dimitrov, *Ana mrzelana*
- Svetoslav Obretenov, *Gajdar*
- Zoltan Kodalj, *Katalinka*
- Zoltan Kodalj, *Hidlo Vegen*
- Josip Kaplan, *Žuna*

ORKESTAR

Orkestar je instrumentalni sastav od najmanje 10 izvođača koji sviraju u najmanje tri samostalne deonice. U zavisnosti od uslova koje škola ima, mogu se obrazovati orkestri blok flauta, tamburica, gudačkog sastava, harmonika, mandolina kao i mešoviti orkestri.

Sadržaj rada:

1. izbor instrumenata i izvođača u formiranju orkestra;
2. izbor kompozicija prema mogućnostima izvođača i sastavu orkestra;
3. tehničke i intonativne vežbe;
4. raspisivanje deonica i uvežbavanje po grupama (prstomet, intonacija, fraziranje);
5. spajanje po grupama (I-II; II-III; I-III);
6. zajedničko sviranje celog orkestra, ritmičko-intonativno i stilsko oblikovanje kompozicije.

U izboru orkestarskog materijala i aranžmana voditi računa o vrsti ansambla, uzrastu učenika i njihovim izvođačkim sposobnostima. Repertoar školskog orkestra čine dela domaćih i stranih kompozitora raznih epoha u originalnom obliku ili prilagođena za postojeći školski sastav. Školski orkestar može nastupiti samostalno ili kao pratnja horu.

OSTALI OBLICI OBRAZOVNO-VASPITNOG RADA

U svakoj osnovnoj školi ima dece čije se interesovanje i ljubav za muziku ne mogu zadovoljiti samo onim što im pruža redovna nastava. Za takvu decu može se organizovati dodatna nastava ili sekcije gde se mogu uključiti u razne grupe.

U zavisnosti od afiniteta, kreativnih sposobnosti ili izvođačkih mogućnosti učenika rad se može organizovati kroz sledeće aktivnosti:

- solističko pevanje,
- grupe pevača,
- „Mala škola instrumenta” (klavir, gitara, tambure...),
- grupe instrumenata,
- mladi kompozitori,
- mladi etnomuzikolozi (prikupljanje malo poznatih ili gotovo zaboravljenih pesama sredine u kojoj žive),
- muzičko-kreativne radionice (pravljenje muzičkih instrumenata, ilustracije vezane za nastavu muzičke kulture i školske muzičke događaje, ažuriranje školskog sajta, kreiranje, organizacija i realizacija muzičkih događaja...),
- ritmičke radionice (moderni i tradicionalni ples, ritmičke igre, „bit boksing” – vokalne perkusije, igre čašama, štapovima...),
- posete koncertima u školi i van nje (koncerti eminentnih umetnika, koncerti u organizaciji Muzičke omladine ili nekog drugog udruženja, koncerti učenika muzičkih škola, prijatelja škole, projekcije muzičkih filmova...).

Program rada treba prilagoditi individualnim mogućnostima, zrelosti i nivou prethodnog znanja svakog učenika.